

Sociotopkartering i Katthammarsvik

Reviderad efter samråd

Louise Billqvist (praktikant), 2013-12-30
Foton tagna av Louise Billqvist, Jenny Sandberg och Stina Wester
Handledare på samhällsbyggnadsförvaltningen, Jenny Sandberg

Reviderad 2016-09-10 av Jenny Sandberg

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
BAKGRUND	4
SOCIOTOPKARTERING	4
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
METOD	6
AVGRÄNSNING	6
INTERVJUER OCH WORKSHOPS	6
SAMRÅD	7
RESULTAT	7
INLEDNING	7
PLATSER PÅ KARTAN	9
STRÅK PÅ KARTAN	20
KOMMENTARER OM ÖVRIGA VÄGAR	24
ÅSIKTER OM NYBYGGNATION	26
ÖVRIGA ÅSIKTER	27
SLUTSATS	29
VILKA ÄR DE BOENDE I KATTHAMMARSVIKS FAVORITPLATSER VAD GÄLLER GRÖNOMRÅDEN?	29
HUR LÅNGT HAR DE TILL SINA FAVORITPLATSER?	29
HUR TAR DE SIG VANLIGTVIS TILL DESSA PLATSER?	30
VILKA STRÅK ANVÄNDER DE BOENDE?	30
UPPLEVER DE BOENDE ATT TILLGÄNGLIGHETEN TILL GRÖNOMRÅDENA ÄR GOD?	31
SKILJER SIG FAVORITPLATSERNA ÅT MELLAN MÄN OCH KVINNOR, BARN OCH UNGDOMAR?	31
HUR SKILJER SIG ANVÄNDNINGEN AV PLATSERNA ÅT MELLAN OLIKA ÅRSTIDER?	31
REFERENSER	32
TRYCKTA KÄLLOR	32
ELEKTRONISKA KÄLLOR	32
MUNTliga KÄLLOR	32
BILAGA 1 TIDPLAN, ANTAL DAGAR	34
BILAGA 2 INTERVJUFRÅGOR/ WORKSHOP	35
BILAGA 3 SOCIOTOPVÄRDEN	36
BILAGA 4 SOCIOTOPKARTA KATTHAMMARSVIK	37

Inledning

Bakgrund

Fårö, Sudret och gotlandskusten, inklusive Östergarnslandet utpekades 1976 som områden av riksintresse för naturvård, kulturminnesvård och rörligt friluftsliv. Dessa områden skulle enligt kommunöversikten bli föremål för ”viss närmare planering”.¹ 1985 antogs en områdesplan för Östergarnslandet, som 1995 ersattes av en fördjupad översiktsplan till följd av PBL som kom 1987. Hösten 2013 påbörjades arbetet med att aktualisera den fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet.

Denna kartering ingår i det aktuella arbetet med att förnya den fördjupade översiktsplanen över Östergarnslandet. Karteringen är begränsad till Katthammarsvik. Detta är en utpekad serviceort i den kommunomfattande översiktsplanen Bygg Gotland, för vilket anges att sociotopkartor ska utgöra planeringsunderlag för kommande fördjupad översiktsplanering. Det är även den mest tätbefolkade orten i området, där störst underlag finns att tillgå för en brukarundersökning. År 2010 hade Katthammarsvik 176 invånare². Regionen har ett ansvar, i enlighet med Bygg Gotland och Vision Gotland 2025, att bidra till utvecklingen i utpekade serviceorter. Denna studie ger ett ökat underlag för det arbetets fortgång.

Östergarnslandet, där Katthammarsvik är en viktig serviceort, tillhör en av de mest attraktiva platserna på ön för friluftsliv och boende eftersom bevarandevärdena i detta område är mycket höga. Således står det beskrivet i Region Gotlands översiktsplan Bygg Gotland att en omarbetad fördjupad översiktsplan för området: ”ska säkerställa kultur- och naturvärden så att områdets karaktärer inte påtagligt skadas”.³ En sociotopkartering med fokus på brukarvärden ger ett ökat underlag för hänsynstagande av sådana värden, som exempelvis äldre bebyggelse, platser på orten med historisk anknytning eller naturområden med sällsynt flora och fauna.

Med hjälp av en sådan kartering kan även frågor om huruvida villkoren för ett rörligt friluftsliv är jämlikt, oavsett socioekonomiska förutsättningar, uppmärksammas. På så sätt ökar möjligheten att den fördjupade översiktsplanen utformas utifrån det aktuella områdets särskilda egenskaper.

Sociotopkartering

Samhällsbyggnadsförvaltningen har under de senaste åren använt sig av en metod som syftar till att undersöka de sociala aspekter människor värdesätter i sitt närområde. Denna metod, kallad sociotopkartering, utvecklades först i Stockholm 1996, där målet var att förtydliga de sociala värden som fanns knutna till grönområden och parker i staden och på så vis säkerställa att hänsyn tas till dessa områden då ny bebyggelse planeras. På så vis är sociotopkartering ett verktyg som för oss närmare målet att ta hänsyn till både de ekonomiska, ekologiska och de sociala värdena som i kombination ger underlag för en långsiktigt hållbar planering. Sociotopkartor är en ögonblicksbild av rådande sociala värden på den plats som undersöks och måste således uppdateras regelbundet för att med gott resultat kunna användas som planeringsunderlag.

¹ FÖP Östergarnslandet. 1995. S. 7

² SCB. 2010. S. 23

³ Bygg Gotland s. 89

”Begreppet sociotop är skapat i analogi med begreppet biotop. En biotop är platsens liv och form, exempelvis en tallskog, medan en sociotop den upplevda och värderade platsen, exempelvis trollskog. En sociotop definieras utifrån frågorna för vem och till vad. Ofta sammanfaller gränserna för en sociotop och en biotop, då människans användning förändras med exempelvis topografi och vegetation.”⁴

Sociotopkartering består av en brukarvärdering och en expertvärdering. Brukarvärderingen är den sammanvägda bedömningen utifrån de undersökningar som har försökt att fånga ett brukarperspektiv. För att få fram ett underlag till detta kan flera metoder användas så som enkäter, intervjuer och grönvandringar. Med expertvärdering menas det arbete som kommunens tjänstemän genomför i processen då platsen bedöms genom observationer och erfarenheter utifrån deras expertisområden.⁵ En sociotopkarta är en karta som illustrerar vilka platser människan använder i sin utemiljö samt vad de gör där.⁶ På kartan visas vilka sociotopvärden som finns på vilka platser. Dessa identifieras utifrån vad brukarna har svarat på frågor om hur de nyttjas. Att kategorisera värdena blir upp till den som skapar kartan. Dessa värden är platsspecifika och individuella. I en rapport utgiven av Statens folkhälsoinstitut har åtta kvaliteter kartlagts som är av vikt för att människor ska uppfatta områden som attraktiva. Dessa åtta kvaliteter är: Det vilda, det artrika, det rymliga, det rofyllda, det lekfulla, det gröna torget, det festliga och det kulturella. De ligger till grund för hur sociotopvärden har kategoriserats.⁷

Den gotländska varianten är anpassad för att kunna tillämpas i mindre tätorter. I de gotländska tätorterna bor det färre människor och det är inte heller samma parkstruktur som i storstäderna. Vanligen har också invånarna nära till tätortsnära naturområden. Den gotländska inventeringen lägger mer tyngd på invånarnas erfarenheter än expertens observation. Sociotopkarteringen riktar sig också till grupper i samhället som vanligtvis inte kommer till tals i planeringssammanhang exempelvis barn och unga.

Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att med hjälp av en sociotopkartering ta reda på hur boende i Katthammarsvik använder de grönområden som finns på orten och vilka som är de viktiga stråken och mötesplatserna.

De frågor som kommer att undersökas är följande:

1. Vilka är de boende i Katthammarsviks favoritplatser vad gäller grönområden?
2. Hur långt har de till sina favoritplatser?
3. Hur tar de sig vanligtvis till dessa platser?
4. Vilka stråk använder de boende?
5. Vilka aktiviteter utförs på vilka platser?
6. Upplever de boende att tillgängligheten till grönområdena är god?
7. Skiljer sig favoritplatserna åt mellan män och kvinnor, barn och ungdomar?
8. Hur skiljer sig användningen av platserna åt mellan olika årstider?

⁴ Hedman. 2010. S. 16

⁵ Stähle

⁶ Ibid

⁷ Statens folkhälsoinstitut

Metod

Avgränsning

Eftersom denna undersökning genomförs under en kortare period på åtta veckor, läggs den största vikten vid brukarnas upplevelser av platserna eftersom de utgör den enskilt största källan till kunskap och eftersom de besitter störst erfarenhet om hur platserna i undersökningen används året om och på vardaglig basis. Fokus ligger på de upplevelser och åsikter som finns på orten vintertid, hos den befolkning som är bosatt i Katthammarsvik året runt. Sommarboendes och tillfälliga besökares åsikter fångas inte upp av denna studie.

Området avgränsades till Katthammarsviks samhälle (se bilaga 4), där kartan visar Östergarnsberget i söder och norrut till och med Annas Nöje samt den sydligare av de två holmarna i viken. Längst västerut på kartan ses Ojselhagen och merparten av Ängmansvägen och i öst avslutas kartan i linje med grusvägen som löper öster om och parallellt med vattendraget som mynnar ut i viken.

Denna avgränsning har visat sig stämma ganska väl överens med de tillfrågades egen uppfattning om var Katthammarsviks samhälle börjar och slutar. Kartan visar ett något större område än det som de intervjuade beskriver som Katthammarsvik. Enligt dem är man bosatt i Katthammarsvik om bostaden är placerad väster om Östergarn Kyrka och Markvägen. Åt andra hållet anser de att samhället tar slut något väster om Östersol och Annas Nöje. I nord-sydlig riktning stämmer kartans avgränsning bra med de boendes gränssdragning. Ett par personer påpekar att om ny bebyggelse tillkommer i anslutning till det som idag är Katthammarsviks samhälle så medför det att dessa gränser kommer att utvidgas.

Intervjuer och workshops

Olika nätverk i Östergarnslandet, med fokus på Katthammarsvik, identifierades. I detta ingick ideella organisationer, föreningar, företag och privatpersoner. Ur detta nätverk valdes grupper ut som lämpade sig att intervjuas. Föreningar med både äldre och yngre medlemmar valdes ut för att fånga upp åsikter ur olika åldersgrupper likväl som fördelningen mellan antal intervjuade män och kvinnor säkerställdes.

Kombinerade intervjuer och workshops hölls där ovan nämnda grupper fick svara på frågor bland annat om var i Katthammarsvik de vistas, vilka positiva och negativa värden som finns på dessa platser och detta tydliggjordes med hjälp av en karta. De intervjuade fick även peka ut om det finns platser som de undviker eller som det känns besvärligt att ta sig till samt vilka stråk de använder för promenad, motion, ridturer eller dylikt. Intervjuerna genomfördes både på plats och via telefonsamtal.

De föreningar som intervjuades var Östergarns Kulturförening, Östergarns Idrottsklubb, Östergarns församling inklusive Östergarns Syförening, Östergarn och Gammelgarns hembygdsförening och Elimförsamlingen.

De företag som intervjuades var Nygarn Utveckling AB, Skolhusets café, frisörsalongen Här för dig och Hemtjänsten i Katthammarsvik.

Fem privatpersoner utan anknytning till någon förening eller något av ovan nämnda företag intervjuades. Dock tillfrågades alla de intervjuade om vilka grönområden de brukade använda både som föreningsmedlem eller i anslutning till arbetet men också i egenskap av privatperson.

Majoriteten av de kontaktade personerna intervjuades med hjälp av karta under ett personligt möte. 13 av personerna intervjuades i grupp eller i par med som mest fyra personer åt gången. Intervjuer med sammanlagt 13 personer spelades in för att i så stor utsträckning som möjligt säkerställa att de åsikter som framkom återgavs korrekt. Tre intervjuer genomfördes på telefon, men dessa gjordes först efter att flera kombinerade intervjuer och workshops redan gjorts på plats i Katthammarsvik. Anledningen till det var att först lära känna Katthammarsviks geografi och få höra talas om och få utpekad på kartan sådana platser som används av många. Det blev på så vis lättare att förstå vilka områden som åsyftades under telefonintervjuerna.

De flesta av de intervjuade bor i det som ovan definierats som Katthammarsviks samhälle. Åtta personer är bosatta utanför Katthammarsvik, men alla intervjuade bor på Östergarnslandet. De personer som bor en bit bort har fortfarande en anknytning till samhället exempelvis genom föreningsliv eller arbete.

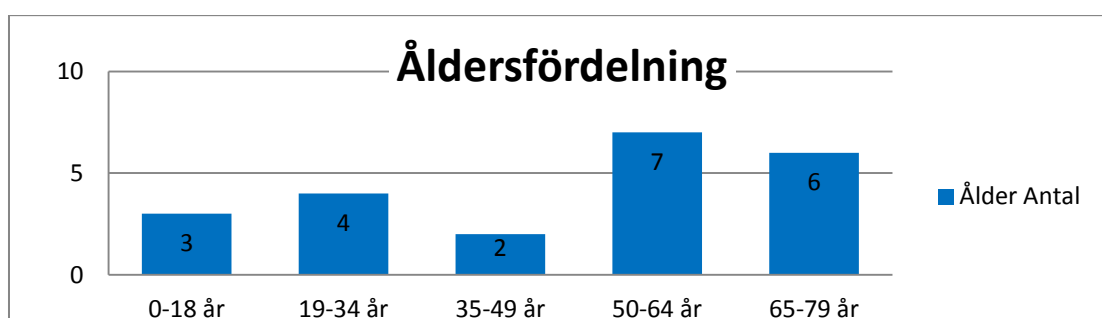
Samråd

Sociotopkarteringen var ute på samråd som bilaga till fördjupade översiktsplanen för Östergarnslandet och Katthammarsvik 2025. Under samrådet kom det in synpunkter som har legat till grund för revidering av sociotopkartan och rapporten.

Resultat

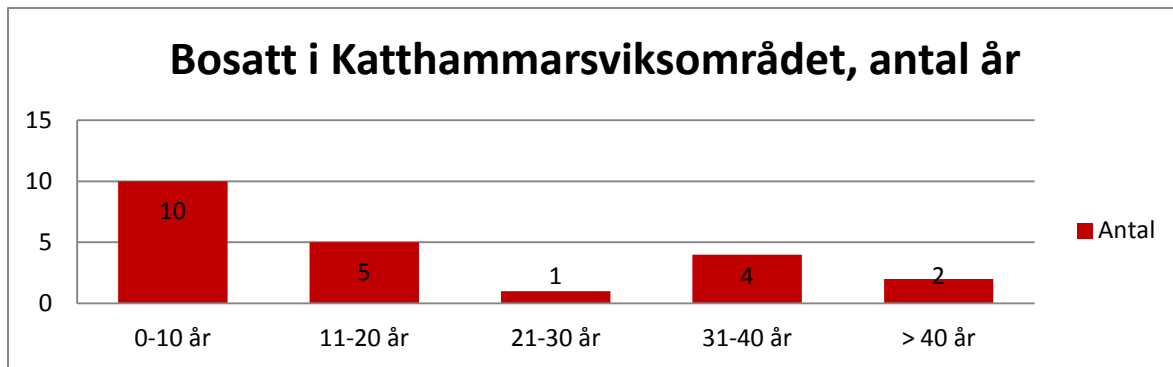
Inledning

Åldern på de 22 intervjuade personerna är någorlunda väl spridd till olika åldersgrupper. De flesta personerna tillhör dock åldersspannet 50-64 år, tätt följt av de som tillhör gruppen 65-79 år. Tre personer av de som deltog i studien var yngre än 15 år.

Antal intervjuade män och kvinnor är väl fördelat med en liten majoritet av kvinnor. 10 män och 12 kvinnor deltog i studien.

Hur lång tid de intervjuade har varit bosatta i Katthammarsvik med omnejd varierar mycket. Ett par av de intervjuade är precis nyinflyttade medan andra personer har bott där så länge som 45 år. Några personer är födda på orten och har valt att bo kvar där. Nästan hälften av personerna som deltagit i studien tillhör dock den grupp som bott i Katthammarsvik 0-10 år.

Under mötena med Katthammarsviksborna blev de tillfrågade om varför de bosatt sig i Katthammarsvik och vad som är fördelarna och nackdelarna med att bo där de bor. Vissa har valt att bo där eftersom de är födda och uppväxta på orten. En del av dessa personer valde tillfälligt att flytta till annan ort men har sedan valt att flytta tillbaka till Katthammarsvik. Flera personer bor där eftersom de ville bo på landet hellre än i en stad. Ett par personer har flyttat dit eftersom de gift sig med en person bosatt i området. Ytterligare ett par andra flyttade in i före detta sommarhus eller renoveringsprojekt. Att bo nära släkt och vänner är en annan viktig orsak till att bo på platsen.

Gemensamt för de intervjuade är att de uppskattar den vackra och varierande natur som finns i Katthammarsvik och närheten till både den och havet.

"Jag ville bo på Gotland, men inte i Visby. Här kan man gå ut i naturen med hundarna, direkt från dörren."

"Det är fantastiskt fint att bo här. Jag bor precis vid stranden så jag har havet och horisonten utanför fönstret."

"Naturen är fantastisk, man saknar den alltid om man har varit iväg någon annanstans. Då kör man en sväng ner till Rökeriet för att se att allt är som vanligt och för att komma nära havet."

Mer än en person framhäver de sociala fördelarna med att bo på platsen:

"Det är ett härligt go på folket i Katthammarsvik."

"Människorna här är välkommande mot nyinflyttade."

Flera beskriver att känslan av frihet är en stor fördel med att bo på Östergarnslandet och i Katthammarsvik. En man exemplifierar den friheten i termer av möjligheten att odla sin egen mat och på så vis vara sin egen producent och mindre beroende av andra.

Få personer anser att det finns några egentliga nackdelar med att bo på orten. Ett par personer nämner avståndet till Visby som en nackdel och ett par yngre flickor tycker att:

"Det finns inte så jättemycket att göra. Inga roliga affärer och så."

Platser på kartan

I följande avsnitt är de platser och stråk som de intervjuade använder eller anser har betydelse som mötesplats redovisade. Sociotopkartan (bilaga 4) redovisar översiktligt resultatet från intervjuerna.

Katthamra gård

Bild: Katthamra Gårds huvudbyggnad.

Sociotopvärden: Mötesplats, evenemang, promenad

Katthamra gård, som är Gotlands enda herrgård, byggdes under 1700-1800-talet. Huvudbyggnaden har dock anor från medeltiden. Idag kan man hyra dags- eller veckoboende samt hyra festlokal sommartid på gården i de delar som inte är privatbostad och då håller även ett café och hantverkshuset öppet.⁸

Katthamra Gård uppskattas året om av många av de boende i Katthammarsvik. Många promenadstråk korsar gården. Inte minst är det många som går här förbi i kombination med att de använder Amiralens väg. En av de intervjuade uttrycker att det är ”*fantastiskt att passera där på promenaden*”, och det är många som anser att detta är en viktig plats att bevara.

Gården passeras inte bara vid promenad utan många kommer också hit för att vistas på platsen en längre stund. Det hänger ihop med att Katthammarsviksborna och även flera andra kommer hit för att delta i det årliga midsommarfirandet som anordnas av Östergarns idrottsklubb. I firandet ingår traditionsenligt resning av midsommarstång, dans, tårttävling och gutniska lekar på gräsplanen bakom mangårdsbyggnaden.

⁸ Katthamra.nu, Gotland.net

Badstranden

Bild: Badplatsen i Katthammarsvik dit många boende och besökare kommer för att bada, sola och ha picknick.

Sociotopvärden: Bad, picknick

Badstranden är, som namnet antyder, den strand som används mest till sol och bad i Katthammarsvik. Den beskrivs som en bra strand som är perfekt för mindre barn eftersom där är långgrund och en person berättar:

”Vi använde stranden mycket för bad och korvgrillning när barnen var små, men nu när de är stora går vi inte så mycket till Katthammarsviks badstrand. Den känns lite sunkigare än till exempel Sandviken.”

Att det finns bryggor att hoppa i vattnet från vid badstranden i Katthammarsvik är bra enligt barnen.

Stranden röjdes för ett par år sedan upp ordentligt av Rökeriet i Katthammarsvik och Borgvik eftersom den hade börjat växa igen med högt gräs och högar av släke. Det beskrivs av många personer som ett riktigt lyft för stranden. Att stranden fortsatt städas från skräp och släke gör att flera åker och besöker stranden. En annan faktor som avgör om man badar vid stranden eller inte är hur vindarna blåser. Vid nordlig vind blir vattnet varmt och behagligt vid badstranden i Katthammarsvik eftersom den är långgrund. På grund av Katthammarsviks geografiska placering på en udde finns möjligheten att välja badplats efter hur det blåser. Vid vindar söderifrån väljer många istället att åka till stränder söder om udden så som Sandviken eller Sjauster eftersom då är det pålandsvind och varmare badvattnen där. En nackdel är emellertid att det också blåser in släke mot stränderna vid pålandsvind.

En man tycker att:

”Det är dålig sophantering av soptunnorna vid parkeringen ovanför badplatsen. Husbilar och andra lämnar sopor där. Man borde sätta en avgift på att lämna sopor i så fall, eller också inte ha några soptunnor där alls.”

Östergarns idrottsklubb använder stranden under sina pärkläger som äger rum sommartid. Då går de ner till badplatsen för att bada, grilla korv, öva varpateknik och ha springtävling längs strandkanten.

Flera personer som kommer till stranden både sommar- och vintertid uttrycker en känsla av att Borgvik och övrig bebyggelse ovanför stranden konkurrerar med de som vill besöka stranden.

Bebyggelse och gräsmattor i direkt anslutning till sanden medför att området för vissa upplevs som privatiserat. Det finns frågetecken om hur strandskyddet fungerar på platsen och en person föreslår att man kunde sätta upp en skylt eller anlägga en tydligare gångväg till stranden som förtydligar att platsen är till för allmänheten.

Piren

Bild: Piren mellan badplatsen och Rökeriet är en populär plats att besöka, både bland barn, unga och äldre.

Sociotopvärden: Kulturmiljö, utsikt, lek, bad, lugn och ro

Piren som ligger mellan Rökeriet och badstranden har flera olika funktioner. Vissa passar på att gå ut där under sin promenadrunda för att komma nära vattnet och för att se på utsikten. Det finns också de som badar från piren, men dessa är oftast ungdomar eller vuxna. Mindre barn går dit för att kasta stenar i vattnet.

”På midsommardagen när det är kappsegling står man ute på piren och tittar.”

Innan piren börjar finns en bom uppsatt med en skylt som meddelar att piren är avstängd. Den skylten har satts upp därför att kajen är dåligt underhållen och håller på att ramla sönder. Trots det används piren av många, men dessa personer uttrycker samtidigt en önskan om att pirens dåliga skick åtgärdades⁹:

”Piren borde rustas upp också eftersom den är en del av en plats med kulturhistoriskt värde. Linbanan med kalk gick från Östergarnsberget och ner hit till stranden förr. Det har ju mormor berättat om många gånger. Vid lågvatten kan man se rester av gammal kaj ute i vattnet också.”

⁹ Piren är nu restaurerad och avstängningen är upphävd (2016-07-15)

Redners brygga

Bild: Vy in mot stranden vid Redners brygga. En lite mindre välkänd strand i Katthammarsvik.

Sociotopvärden: Bad, fågelskådning

Redners brygga ligger i samma vik som den mer välbesökta badstranden, men lite längre österut. Den här badplatsen är svårare att hitta till för de som inte känner till Katthammarsvik så som tillfälliga besökare. Även här finns en brygga att bada från, men det är också möjligt att gå i vattnet direkt från strandkanten.

Många Katthammarsviksbor väljer ändå i första hand att bada vid den allmänna badplatsen eftersom den städas och underhålls samt därför att Redners brygga med tillhörande stuga känns som en privat strand.

Den lilla stugan vid Redners brygga uppfördes 1911 av Albert Dahlgren ursprungligen som en fiskebod tillhörande fastigheten som i FÖP benämns Vassmunds. Bryggan byggdes samtidigt med stugan med huvudsyfte att vara en förtöjningsplats för fiskebåtar och landningsplats för fisk för de lantbrukare som fiskade i området. På senare tid har bryggan också använts för att lägga i båtar vid de återkommande segeltävlingarna som anordnas under sommaren. I dagsläget är bryggan i dåligt skick och behöver renoveras.

Kattviken

Bild: Kattviken sedd från småbåtshamnen vid Rökeriet. Om detta är en badstrand eller inte råder delade meningar om.

Sociotopvärden: Fågelskådning

Viken som sträcker sig från Rökeriet bort mot Annas Nöje kallas av flera personer för Kattviken. Det är få personer i Katthammarsvik som upplever den här viken som en badplats. Däremot har det framkommit under samrådet att den med sitt rika fågelliv är en plats för fågelskådning, *"ejdrarna, den mindre strandpiparen, grönnenan, hägrarna, skedänderna, skärfläckorna och de alltid återkommande tofsviporna, för att nämna några - plus havsörnsparat bortanför Annas Nöje som ibland gör sina lovar över viken."*

En person som berättar att han badar här menar också på att det bara är de som bor i de närmast intilliggande husen som använder viken till att bada i. En betydande orsak till att viken inte upplevs som badbar är att Katthammarsviks reningsverk är placerat här och släpper ut avloppsvatten en bit ut i viken.

"Det flyter upp skit nedanför Rökeriet eftersom man har problem med att reningsverket inte hinna rena ordentligt. Då menar jag att det blir lite slammigt och oklart vatten. Inte att det flyter upp fekalier. Men vatten och avloppsfrågan i Östergarn måste lösas."

Under samrådet var det flera som skrev i yttranden att de aldrig skulle bada i viken.

"Inte ens vi som bor där badar där därför att: Viken är mycket grund. Vattenståndet är så lågt att långa tider är stora delar av viken torrlagd. Invid stranden och en bit ut i vattnet är det stenigt och man går inte i utan badtofflor. Längst in i viken är botten förrädiskt dyg och innanför finns ett stort område med brännässlor som gör det omöjligt att gå i eller ur vattnet där. Reningsverket har sitt bräddningsutlopp i viken. Vi vill inte störa de häckande fåglarna bl a svan och häger."

Även de som trots allt använder viken som badplats förklarar att vattnet inte är så rent som på badplatsen och att de inte doppar huvudet under vattenytan när de badar här eftersom det känns otrevligt.

Samma person som ovan använder stranden för bad beskriver att viken förr hölls ren från släke av en bonde som samlade det för att sprida på sina åkrar. Detta har nu upphört och släket samlas i viken och förflyttar strandkanten utåt, det vill säga att man blir tvungen att gå genom släke en

bit innan man når klart vatten. Det finns en önskan om att någon tar tag i detta problem och rensar upp stranden regelbundet.

Viken mellan Rökeriet och Annas Nöje är en av få platser som av olika personer i Katthammarsvik upplevs ha en något sämre tillgänglighet. Det upplevs som svårt att ta sig ner på stranden också österifrån, från Rökeriet, och ett par personer vill att det på något sätt görs insatser för att lättare kunna promenera längs den här stranden. På privat initiativ har en spång lagts ut

”Vi röjer, klipper och städar kontinuerligt stranden och ängen - dock inte före midsommar eftersom fåglar, bl a svanar, häckar där. Ängen o strandkanten är fullt framkomliga och möjliga att promenera längs med – spång finns. Enda stället där framkomligheten kan vara begränsad är nedanför reningsverket dvs regionens egen mark.”

Stranden i övrigt

Bild: Vy från piren mot Hammaren och Grogarnsberget.

Sociotopvärden: Bad, evenemang, fågelskådning, kajak

”Man får inte tumma på strandskyddet, där måste Regionen vara hårda. Stranden är det som lockar turisterna, utan den tappar man attraktionskraften. Men att bygga ovanför strandskyddet är okej.”

Så uttrycker en av de intervjuade sin allmänna åsikt om strandområdet i Katthammarsvik. Det är en utbredd uppfattning att stränderna måste hållas tillgängliga. De tillfrågades uppfattning om vad som är strand och vad som därmed borde skyddas från exploatering sträcker sig dock olika långt upp från strandkanten på olika ställen. Vid den stora vikens östra strandkant, på kartan kallat Vassmunds, uttrycks exempelvis en uppfattning om att grusvägen som leder ut mot Hammaren är det som avgör var gränsen går. Flera personer anser i enlighet med citerad person att:

”Det är okej att bygga i anslutning till de hus som redan finns där [Vassmunds].”

Att bygga norr om befintlig bebyggelse, längre ut på udden, ses däremot inte som ett alternativ.

En man menar att stranden nedanför Vassmunds är en bra plats för fågelskådning. En annan man meddelar att kan brukar paddla kajak längs samma strand och vidare runt Hammaren och Grogarnsberget.

En kvinna berättar:

”Vi brukar ha picknickkorg med oss och fika längs stränderna, men de hålls inte efter lika bra nu när de sköts privat. Det är inte bra med tanke på turismen. Det blir otrevligt med släke, på stranden och i vattnet. Badstranden växer igen mer för varje år.”

Ett par andra personer delger en liknande uppfattning, men lägger betoning på att stränderna är för snåriga för att man ska kunna vandra från badplatsen och bort till Hammaren. En vandringsled där hade varit bra, men då måste stranden röjas upp för hand eller med hjälp av betesdjur, säger de.

Varje år har Skytteföreningen ett evenemang där de sätter upp figurer längs hela Katthammarsviks kustrensa och skjuter prick på dessa. Många reser då hit från fastlandet och övriga Gotland för att delta i tillställningen.

Övriga citat relaterat till stränderna:

”Längs med kusten norr om Annas Nöje plockar vi svamp.”

”Jag brukar leta fossiler längs stranden.”

”Många åker till Ängmansviken och badar för det är en fin strand.”

Idrottsplatsen/Klubbstugan

Bild: Östergårns idrottsklubbs klubbstuga och idrottsplats sedd från Östergårnsberget. I högerkant syns Östergårns prästgård där bland annat Östergårns syförening har träffar.

Sociotopvärden: Bollspel, park, lek

Katthammarsviks idrottsplats används mest på sommaren. Då är det många som spelar tennis på de tre tennisbanorna som finns där. Det hålls inga tennislektioner, men trycket på att spela är

ändå högt. Ett par barn berättar att de brukar gå dit och leka och spela fotboll när deras familj åker till Trädgårdscaféet.

I månadsskiftet maj-juni har Östergarns idrottsklubb ett pärläger på idrottsplatsen för 10–13-åringar. Då får barnen prova på gutnisk femkamp och de får lära sig lite om varpateknik. Under lägerveckan vandrar barnen upp till badplatsen genom Prästskogen och längs Amiralens väg.

Prästänget

Sociotopvärden: Evenemang

Prästänget är under sommaren en mötesplats i Katthammarsvik. Då samlas bland andra Östergarns församling där för att faga änget och senare under sommaren arrangeras en slåtterfest.

Östergarnsberget

Bild: Överst – Östergarnsberget sett från Skolhuset i Östergarn. Järnsiluetterna föreställer Linné med sällskap. Nedre, vänstra – Vägen upp på Östergarnsberget mitt emot Jacob Häggs väg fungerar som pulkabacke vid snö. Här syns också en av de kulturhistoriska kalkugnarna som finns i området. Nedre högra – Den årliga majelden tänds uppe på Östergarnsberget, ovanför pulkabacken.

Sociotopvärden: Promenad, motion, ridning, skidåkning, utsikt, landform, vild natur, lugn och ro, picknick, jakt, evenemang, backåkning

Östergarnsberget är ett naturreservat beläget söder om Katthammarsviks samhälle. Detta är ett populärt område för promenader. Det besöks mycket av Katthammarsviksborna, men också av andra boende på Östergarnslandet.

”Det är många som går där uppe. Där finns jättefina stigar.”

”Det är lätt att ta sig fram på Östergarnsberget och där är vackert. Det är fint att det är en genuin miljö.”

En av dessa stigar är Linnéstigen, en 4,5 kilometer lång vandringsled som sträcker sig mellan Östergarn och Gammelgarn kyrka och följer samma väg som Linné vandrade då han besökte Östergarnslandet under sin Gotlandsresa. Varje år på Kristi Himmelfärdsdag snitslar Östergarns idrottsklubb och Östergarns församling Linnéstigen, och inbjuder allmänheten att vandra den vägen.

I Katthammarsvik med omnejd finns en grupp personer som samlas och motionerar tillsammans. De springer bland annat ofta längs stigarna på Östergarnsberget och vidare ner till idrottsplatsen. Också Elimförsamlingen träffas på Östergarnsberget. De brukar ha mörkerspårning där.

På våren fungerar Östergarnsberget som en mötesplats eftersom samhällets majbrasa är placerad där. Många av de intervjuade besöker den tillställningen.

Grusvägen som leder upp på berget mitt emot Jacob Häggs väg är på vintern en populär pulkabacke som används mycket idag och som har fungerat som pulkabacke i många år.

”Vi åkte pulka där jättemycket när vi var små”

När det är snö drar Östergarns idrottsklubb upp skidspår på berget, vilka används av ett flertal personer. Östergarnsbergets område används dessutom vid jakt.

En person anser att det är bättre skyltat på Östergarnsberget nu än förr vilket gör det lättare för turisterna att hitta runt. Samtidigt anser en annan man det motsatta och menar att det som turist nog kan vara lite svårt ändå att veta hur man ska gå för att komma rätt.

Längre österut fortsätter Östergarnsberget bakom Skolhuset i Östergarn och där finns en utsiktsplats som många går till och som till viss del är handikappanpassad. Ett par personer brukar gå dit med sin rullstolsburna mormor och stanna där ett par timmar för att njuta av utsikten och koppla av.

Alla tillfrågade tycker det är viktigt att bevara Östergarnsberget i sin helhet, men kalkugnen och flyktingkällan, som är ett minnesmärke över de flyktingar som kom till Gotland från Lettland under andra världskriget¹⁰, nämns som särskilt viktiga att ta hänsyn till ur bevarandesynpunkt.

En person uttrycker en önskan om att ta kalkbrottet som finns på området i anspråk för bebyggelse.

”Där hade det varit häftigt att bygga som en liten by, tänk sådana där bergsbyar som finns i Sydamerika.”

Grogarnsberget och Hammaren

Sociotopvärden: Promenad, motion, vild natur, skidor, ridning, picknick, jakt, svampplockning, bärplockning

Grogarnsberget och Hammaren omnämns av så gott som alla intervjuade, trots att de inte visas inom sociotopkartans gränser. Det är många som kommer ut dit för att promenera i den, som de beskriver, fina naturen och längs de fina kuststräckorna.

¹⁰ Länsstyrelsen Gotland

En man talar om att:

”Jag går där längs med kusten ut till Hammaren. Om det plogas ut mot udden när det är snö så går jag dit även då, men det görs inte alltid.”

En annan person brukar cykla ut till Hammaren för att fika och grilla och på vintern är det några som åker skidor där och på Grogarnsberget. Området används också till ridning, till att umgås med vänner och för bär och svampplockning. En kvinna brukar plocka slånber i området.

En av de intervjuade berättar att markägarförhållandena i Östergarn har skärpts under senare år:

”Det jagas vilt på Grogarnsberget och Östergarnsberget. Nu när det finns rådjur att jaga är markägarna mer noga med markägande och vem som får jaga var. Det var inte så noga förr när man bara jagade räv och rabis.”

De tillfrågade tar sig till Grogarnsberget och Hammaren antingen till fots, med cykel eller bil. Vissa bilburna besökare menar dock att vägarna som leder till Grogarnsberget är gropiga och dåligt underhållna, vilket borde åtgärdas. Ett par kvinnor som kör bil ut mot Hammaren tycker att:

”Udden behöver tillgängliggöras. Som det är nu kör folk längre ut på udden för att parkera eftersom det är för smalt att parkera innan. Då förstörs marken, det är synd. Så det behövs en liten parkering där någonstans”

En medlem ur Östergarn och Gammelgarns Hembygdsförening berättar att de ansvarar för att städa stränderna runt Grogarnsberget någon gång under april-maj. Det brukar vara mycket skräp att ta hand om, både från land och från hav. De tar då också bort grillplatser som byggts upp på stränderna.

Stråk på kartan

Amiralens väg

Sociotopvärden: Promenad, Naturupplevelse, Kulturupplevelse

Amiralens väg ligger i anslutning till Katthamra Gård och fortsätter ner till Östergarn kyrka. Den är totalt 1,2 km lång och anlades av amiral Jacob Hägg som en genväg mellan hans bostad och kyrkan.¹¹ Vandringsleden blev skyltad och officiell för ungefär ett år sedan, men har i folkmun kallats Amiralens väg länge innan dess.

Vägen används mycket av de boende. Den inkluderas i flera olika promenadrundor och det är dessutom flera som cyklar där. Två olika familjer berättar att de brukar cykla Amiralens väg som en trevlig transportsträcka när de vill ta sig från Jacob Häggs väg ner till slingan bakom klubbstugan med sina barnbarn. Sträckan används även av de som vill ta sig i motsatt riktning från området runt idrottsplatsen eller Skolhuset norrut till Katthamra gård, stranden eller Rökeriet. Längs Amiralens väg, en bit söder om Katthamra gård, väljer vissa att promenera in på en avtagsväg som leder ner till Grogarnsvägen. En man berättar att han brukar gå där med sin hund. Detta område är inhägnat och ett par grindar korsar stigen. Mannen upplever emellertid inte dessa som barriärer.

Amiralens väg uppskattas mycket av de intervjuade både för sitt kulturhistoriska värde och för den omväxlande, vackra naturen som omger leden. Det upplevs inte finnas några brister med vägen, utan generellt anses den vara viktig att bevara som den ser ut idag och angelägenheten är stor att det inte byggs något där i närheten eftersom känslan av öppenhet och rymd samt utsikten ner mot havet utgör en stor del av promenadsträckans rekreativvärde.

¹¹ Östergarnslandet.com

Amiralens väg underhålls gemensamt av Östergarns idrottsklubb och Nygarn Utveckling AB.

Markvägen

Bild: länsväg 631

Sociotopvärden: Promenad, skidåkning

Markvägen kallas den väg som går från länsväg 631 öster om Skolhuset i Östergarn och fortsätter ner till Grogarnsvägen. Den här vägen ingår i ett promenadstråk som sträcker sig längs Markvägen, vidare österut på Grogarnsvägen för att sen svänga tillbaka söderut igen på en mindre grusväg och till slut, halvvägs ner på den grusvägen går slingan tillbaka västerut och ansluter igen till Markvägen. Halvvägs norrut längs vägen väljer de som använder stråket ibland att vika av västerut och kommer då till Amiralens väg.

Det här är en runda som används av flera som arbetar på Skolhuset i Östergarn. Under intervjun berättar de att de på den här slingan behöver korsa det vattendrag som löper parallellt med markvägen och som mynnar ut i den östra delen av viken i Katthammarsvik. Idag ligger det bara ett smalt plank över kanalen, vilket gör att den till viss del uppfattas som en barriär på promenaden. Kvinnorna som promenerar här skulle önska att det byggdes en bro som underlättade både för de som vill ta sig över till fots och för de som åker skidor där.

Markvägen används också till fågelskådning. En person berättar att han brukar promenera längs vägen med kikare och titta efter fåglar borta vid vattendraget som rinner parallellt med Markvägen.

Åsikten framfördes att om det skulle bli aktuellt att bygga i detta område så är det viktigt att man lämnar en buffertzona av träd och buskar längs vattendraget med tanke på fåglarna.

Slingan/Prästskogen/Trollskogen

Sociotopvärden: Promenad, cykling, motion, skogskänsla

Kårt barn har många namn. Den beskrivningen passar bra på skogen bakom Östergarns idrottsklubbs område som används dagligen av många. Där finns en slinga på ett par kilometer som röjs och hålls i ordning av Östergarns idrottsklubb och Nygarn Utveckling AB. Slingan används mycket både av vuxna, barn och äldre som bor i Katthammarsvik och av de som arbetar i Skolhuset. Den nyttjas bland annat för promenad, cykling, motion, hundrastning och stavgång i grupp. Vid snö dras det även upp skidspår på slingan.

Prästskogen, som den också kallas av vissa, uppskattas också för sin speciella växtlighet. Där växer höga tallar med murgröna, på våren blommar blåsippor och vitsippor rikligt i skogen och en person beskriver att:

"... Det växer en massa ovanliga örter och liljor och sånt här, som knappt växer någon annanstans [...] Så det finns en massa ovanliga saker här, och många är ju oansenliga... för den oinvigdes ögon, men för en botaniker så kan de bli saliga när de ser de där ovanliga sakerna."

Under intervjuerna framkommer också att Slingan är bra att gå till på blåsiga dagar eftersom det är en av få platser i Katthammarsvik där det går att hitta lä. Slingan upplevs också positivt av flera eftersom den är lagom lång med möjlighet att anpassa längden på promenaden genom att gå flera varv. Att den för många ligger nära arbete eller bostad ses som en fördel, men ett par personer önskar dock att motionsspåret förlängdes upp längs Amiralens väg med en ytterligare rundel söder om Katthamra Gård. De som motionerar på spåret värdesätter att underlaget är jämnt och mjukt, men både de som går och de som springer i skogen saknar någon form av belysning. På våren kan det stå lite vatten i spåret, men det upplevs inte som något större problem av de intervjuade.

Ojselhagen

Societopvärden: Promenad, skidåkning, svampplockning

Skogsområdet Ojselhagen, där marken ägs av Regionen, är ett välanvänt område i Katthammarsvik. Många boende besöker området för att det ligger nära bostaden och skogen används till både promenad, rastning av hundar, svampplockning, som genväg och för skidåkning.

”Vi i Elimförsamlingen har förr använt skogen bakom kyrkan och Östersol mycket för spårning och annat. Nu har det blivit snårigt där. Det skulle vara bra om det röjdes upp så att både församlingen och nya Östersol kan använda området. Det är ett bra ställe eftersom där ofta är lä.”

”Det är många mysiga små stigar där. Men jag går där mest på sommaren. På vintern blir det väldigt vått.”

”Många går där och rastar sina hundar.”

”Jag har plockat svamp där någon gång med min mormor.”

”Förr åkte jag skridskor på väten där, men nu har det växt igen. Idag åker man skridskor på Källingvät.”

Tillgängligheten till området ses generellt som god, men en person önskar att det gjordes en annan väg in i området från Tillys väg, eftersom man i nuläget behöver passera en lada där för att ta sig norrut i området och det upplevs som att man då går över privat mark. Ett par andra personer tycker att man ska ta tillvara Ojselhagens läge och göra en vandringsled från nya Östersol och ner mot stranden så att de som vill ta sig till kusten från det hållet inte behöver gå ut på Jacob Häggs väg utan kan välja en mysigare väg.

Trots att området besöks mycket anser ändå majoriteten av de tillfrågade att byggnation av fler permanentus vore lämplig i anslutning till Tillys, Estrids och Gannes väg samt i området bakom nya Östersol. Området bakom gamla Wallins café, som på kartan benämns Tomase, anses också som ett passande område för byggnation. Mellan Tomase och Jacob Häggs väg finns en obebyggd tomt som enligt flera borde komma till användning eftersom den idag är buskig och ser stökig ut.

I skogen finns en gammal lada som numera har rasat ihop. En kvinna tycker att den borde röjas bort eftersom hon anser att den är både farlig och ful.

Ett par av de intervjuade personerna brukar åka skidor i Ojselhagen. De gör sina spår själva och åker norrut mot Vikeskogen och tillbaka.

Kommentarer om övriga vägar

Jacob Häggs väg

Jacob Häggs väg är vägen som leder genom Katthammarsviks samhälle, från länsväg 631 och ner till Rökeriet. Utöver funktionen som bilväg ingår Jacob Häggs väg också i ett par promenadstråk. Ett stråk som går längs denna väg fortsätter förbi Östergarns bygdegård och bastun, upp till Gutenviks gård och tillbaka till Jacob Häggs väg förbi lägenhetshuset. Samma promenadstråk svänger också av från Jacob Häggs väg vid Katthamra gård, viker av västerut efter gården för att snedda över till vägen Lassar Kviar och till sist ut på Jacob Häggs väg igen en bit söder om korsningen mellan Lassar Kviar och Anna Dubbes väg. Några cyklar längs vägen. Vissa väljer att motionscykla uteslutande på Jacob Häggs väg under vintern eftersom bara den är upplyst. Vissa cyklar vidare österut på länsväg 631. Den grupp som brukar samlas för att löpträna tillsammans springer längs denna väg, fortsätter bort längs Ängmansvägen och kommer tillbaka på Anna Dubbes väg.

Många av de intervjuade har flera bestämda åsikter kopplade till den här vägen. En åsikt som delas av flera är att vägen är farlig på sommaren när trafiktrycket är högt. De anser att vägen är för smal och att det måste byggas en liten trottoar, cykelväg eller liknande, både för säkerhetens skull men också för att stimulera gång och cykling. Hastighetsbegränsningen på 40 km/h anses

vara bra. Problemet är dock att hastigheten många gånger överskrids vilket medför en ökad känsla av otrygghet för de som promenerar och cyklar längs Jacob Häggs väg.

”Hastighetsbegränsningen på 40 km/h är lagom, problemet är att många kör för fort ändå. Även bussarna kör för fort. Turisterna är värst, speciellt när de kör ut från korsningar. Man borde ha fartkontroller.”

”Vägen är väldigt smal och mörk. När man går där med barnen och det finns risk att de springer iväg så känns det otryggt”

På vissa platser längs vägen upplever flera att buskar och annat sly som skymmer sikten behöver röjas bort. Ett exempel som tas upp är:

”Tomten som ligger där Lassar Kviar och Jacob Häggs väg möts är igenvuxen och ser gräslig ut. Den är en skamfläck för Kattbammarsvik och ger dessutom dålig sikt.”

På vinterhalvåret ligger fokus istället på att Jacob Häggs väg är dåligt upplyst. Flera gatlyktor utmed vägen har slutat fungera vilket bekymrar flera boende. Förhoppningen är att den belysning som finns idag ses över, men annars anser flera att det räcker med de gatlyktor som finns. Undantaget är några personer som önskar att det fanns belysning också längs de anslutande vägarna Lassar Kviar och länsväg 631 så att en belyst rundel att promenera och motionera kom till.

Lassar Kviar

Lassar Kviar sträcker sig från idrottsplatsen och ner till Jacob Häggs väg och ingår i ett promenadstråk och används också till cykling. Vägen är smal, smalare än Jacob Häggs väg som är skyltad 40 km/h. På Lassar Kviar är hastighetsbegränsningen 70 km/h.

”Sen är ju skyltningen som den är för på den här lilla, jättelilla vägen är det 70. [...] Så den är egentligen inte så kul att släppa iväg små barn att cykla på och sådär. [...] Det är märkligt att det är 70 på en sådan liten slingrig väg. Det är precis som bortglömt [att byta ut vägs skyltarna].”

Flera personer nämner att sikten på vägen är dålig:

"Vägen röjs inte från buskar och annat som skymmer sikten. Det behövs en spegel där vägen ansluter till Jacob Häggs väg."

Övriga vägar

Där länsväg 631 gör en sväng förbi Skolhuset i Östergarn skapas enligt en del personer en farlig trafiksituation:

"Vad som är lite läskigt, det är trafiken här vid skolhuset. För det går ju en hel del människor över vägen här och även barn och sådär, och kurvan är ju sådan att man inte ser.[...] sen är det ju så att en del kör ju dessutom fort. De kommer i 70, 80 och fortsätter hela vägen förbi där i 70, 80 och struntar i skyltarna liksom."

Citerad person anser att hastigheten i kurvan borde sänkas till 30 km/h istället för 50 km/h som gäller nu. Gupp i vägen diskuteras som en möjlighet, men samma person är tveksam till hur en sådan lösning fungerar för de bussar som trafikerar vägen.

Ett par personer är överens om att det behövs en cykelväg längs länsväg 631 från Jacob Häggs väg och bort till Skolhuset i Östergarn. De menar att det är viktigt att binda ihop dessa två centra som Östersol, Tempo och Östergarns bygdegård utgör tillsammans med Skolhuset i Östergarn, idrottsplatsen och Östergarn kyrka .

Ett annat problem som omnämns är att många grusvägar är gropiga och i dåligt skick. Detta gäller bland andra Grogarnsvägen och den väg som från Grogarnsvägen fortsätter ut mot Hammaren. Vissa anser att dessa vägar behöver asfalteras eller beläggas med någon annan beläggning som ger ett bättre underlag än grus. En person tycker att Tillys, Estrids och Gannes väg borde asfalteras och beläggas.

Åsikter om nybyggnation

Några personer anser att det inte borde byggas nytt i Katthammarsvik utan att fokus istället ska ligga på att ta tillvara och reovera de hus som redan finns. Men de flesta av de intervjuade Katthammarsviksborna är generellt positiva till ny bebyggelse i Katthammarsvik, så länge det är permanentbostäder som byggs.

"Om det ska byggas så ska det vara permanentbostäder i första hand. När man är ute och går så här års lyser det ju bara i fönstren i några få hus. Det är ju tråkigt."

En stor del av de intervjuade tycker att ny bebyggelse bör koncentreras runt Jacob Häggs väg, dels för att undvika ny bebyggelse nära stranden och dels för att ge ett mer samlat underlag för kollektivtrafiken. En kvinna påpekar att det dessutom är bättre att bygga lite längre upp från stranden där det inte blåser lika mycket från havet.

Att bygga nytt på jordbruksmark ses som viktigt att undvika. De ser hellre att ny bebyggelse lokaliseras till andra områden så som marken som ligger norr om lägenhetshuset vid Jacob Häggs väg, som ägs av Katthamra Gård. Många personer pekar ut det som ett område som skulle passa extra bra att bebygga.

"Katthamras mark mitt emot Tillys väg borde passa att bygga på. Den används inte som ett rekreationsområde."

”Området där är snårigt. Det finns inga stigar att gå på. Där kan man bygga.”

Några personer påpekar att det behövs fler lägenheter att köpa och hyra i Katthammarsvik. Samtidigt ställer sig en kvinna frågan om det inte är en del av de lägenheter som redan finns som har stått tomma.

”Finns det verkligen en efterfrågan på att bygga fler? Också lägenheter blir dyra att köpa här i Katthammarsvik.”

En man menar ändå att:

”Nya Östersol ger nya jobb och då kommer fler lägenheter att behövas.”

Samma man anser att det är viktigt att hitta lokaliteter i Katthammarsvik för nya företag samtidigt som det är essentiellt att underlätta för de verksamheter som finns och verkar idag så att de kan utvecklas vidare. Att skapa fler arbetstillfällen på orten är viktigt enligt Katthammarsviksborna.

En kvinna vill påminna om att:

”Även om platserna inte används så mycket så har de ett existensvärde. Man kan inte bygga var som helst.”

Övriga åsikter

Östersol

De flesta av de intervjuade har åsikter kring det nedlagda äldreboendet Östersol. Det bekymrar många att huset står tomt och det anses generellt vara en bra lösning att Nygarn Utveckling AB köper fastigheten som då kunde göras om till ett trygghetsboende. Nygarn Utveckling AB själva ser då möjligheter i att även lokalisera hemtjänst och kanske en distriktssköterska till huset. Att fastigheten blev en internatskola nämns också som en möjlighet. Några av de intervjuade kommenterar att det borde vara kostsamt också att låta fastigheten stå tom då den ändå kostar pengar att värma upp och underhålla. I dagsläget är det bara Östersols källarvåning som används. Det är skytteföreningen som har aktiviteter där.

Att det nya äldreboendet byggs upplevs som positivt av de tillfrågade.

”Det är bra att man bygger nya Östersol så att våra mor- och farföräldrar kan flytta in där sen när de inte orkar bo hemma längre.”

Skola

Att skolan i Kräklingbo inte läggs ner ses som en avgörande faktor för att barnfamiljer ska bosätta sig i Katthammarsvik och också bo kvar. Samtidigt ses nedläggningen av skolan i Katthammarsvik som en stor förlust och vissa menar att efter att den lagts ner är de många som väljer att inte bosätta sig i Katthammarsvik eftersom Kräklingbo skola ligger en mil bort.

När skolan i Kräklingbo, och gymnastiksalen i Katthammarsvik diskuteras kommer frågan också upp om att:

”Man skulle behöva en större gympasal. I Kräklingbo finns ingen gympasal och idag får de äldre skoleleverna som behöver mer plats åka till Garda för att få tillgång till det.”

Gymnastiksalen i Katthammarsvik används flitigt:

”Och vi [ÖIK] hyr gymnasalen av Nygarn. Där har vi spinning, shintai kempo, innebandy och gymna. Och så har vi boulebanor utanför skolbuset.”

Service

Många önskar att kollektivtrafiken både var billigare och gick fler turer men tillägger att det tål att tänkas på hur man kan få fler personer att åka kollektivt. Några personer tycker att det hade varit bra med en mindre samåkningsbuss som hade en flexibel turlista och alltså gick att ringa och beställa.

Att affären finns kvar är en annan viktig punkt för många. Detsamma gäller bygdegården.

”Affären måste vara kvar, men det är nog dyrare att handla där nu när det har blivit Tempo istället för Ica.”

”Affären kunde utvecklas. Det vore till exempel bra om man kunde större matförpackningar, sådär i balar. De kunde också sälja färdiga matkassar, sådana som säljs på fastlandet. Och postutlämning saknas verkligen. Det är helt gålet att vi får åka och hämta ut vår post i Ljugarn”

”Bevara bygdegården som kulturmötesplats.”

Alla de intervjuade är överens om att en lösning på vatten- och avloppsfrågan är av högsta prioritet och en avgörande fråga för fortsatt utveckling av Katthammarsvik och Östergarnslandet.

Natur

En person betonar att det är de höga natur- och kulturvärdena tillsammans som ger Katthammarsvik dess höga värde och framhäver att det är viktigt att båda dessa aspekter bevaras. Men hur de bäst bevaras råder ibland delade meningar om:

”Att upprätta naturreservat är inte alltid en lösning när man vill bevara natur. Naturreservat gör områden mer officiella och då blir det ett högre tryck ökat slitage på områdena.”

”Generellt för hela Östergarnslandet är att områden växer igen. Det behövs fler betesdjur.”

Andra stränder än de i Katthammarsvik diskuterades också under intervjuerna:

”Man behöver sätta upp tydligare anvisningar var det är okej att köra och inte så att inte så många kör ner och förstör stränderna i Östergarnslandet. Idag är det många husbilar som kör sönder strandvägarna mellan Herrvik och Sysne, men att asfaltera längs stränderna vore inte trevligt. Man måste också tydliggöra var det finns toaletter och var man får grilla. På Sysne udd behövs en iordningställd grillplats.”

Några personer tycker att en riktig, iordningställd campingplats borde göras för att undvika vild camping vid stränder som begränsar allemansrätten då det enligt en del personer känns olustigt att gå förbi där någon parkerat en husbil eller slått upp ett tält.

Slutsats

Vilka är de boende i Katthammarsviks favoritplatser vad gäller grönområden?

Sammanfattningsvis är de mest välbesökta grönområdena i Katthammarsvik Östergarnsberget, Grogarnsberget och badplatsen. Besöken vid badplatsen är dock säsongsbetonade eftersom strandens funktion så som badplats är kopplad till sommaren. På vintern väljer vissa att gå till andra platser hellre än stranden eftersom det då är kallt och blåsigt vid havet. Det är trots allt många som fortsätter att komma till stranden året om, även om besöken inte är lika många på vintern som på sommaren.

Går det då att dra ett samband mellan hur många sociotopvärden en plats har och hur populär och välbesökt den är? Jag tror att den slutsatsen går att dra i vissa fall, men många gånger stämmer det inte. Den plats i Katthammarsvik som har flest sociotopvärden är Östergarnsberget, och det stämmer bra att det är en välbesökt och uppskattad plats i Katthammarsvik. Flera föreningar har aktiviteter här, många samlas för att fira första maj och området lämpar sig för vintersporter. Samtidigt är piren i hamnen den plats på kartan som har näst flest sociotopvärden, men jag skulle inte säga att det är den plats som näst flest personer vistas vid regelbundet. Orsaken till att piren har många sociotopvärden är att många olika aktiviteter äger rum där, men det är inte nödvändigtvis så att ett sociotopvärde representerar många personer och inte heller täta besök. Piren har en central plats i Katthammarsvik och att den har många värden visar på att många uppskattar den på olika sätt varför det också lockar fler än om det exempelvis endast hade haft ett värde knutet till sig. Amiralens väg är samtidigt ett tydligt exempel det motsatta förhållandet. Sträckan på kartan representeras bara av en punkt, nämligen promenad. Detta beror dock också på att Amiralens väg i den här undersökningen presenteras som ett stråk, men även andra värden finns kopplade dit så som exempelvis ”naturupplevelse” och ”kulturupplevelse”. Vad punkten ”promenad” kan tänkas visa är att det är många personer som går längs vägen och att de går där ofta. Andra platser på kartan har sociotopvärde ”evenemang” och ”mötesplats” knutna till sig. Vad som kan vara viktigt att komma ihåg här är att dessa punkter ibland representerar händelser som äger rum bara en gång om året, då människor på en och samma gång kommer till en plats som just då är välbesökt men som fördelat över en längre tid är mindre frekventerad. Det behöver dock inte betyda att platsen inte är viktig. Till platser dit många åker för att fira exempelvis högtider finns ofta starka känslor kopplade. Trots allt visar många kartlagda sociotopvärden på en plats att detta är en viktig plats eftersom den omtalats vid flera olika intervjutillfällen.

Sociotopvärdena på kartan kan inte heller visa hur höga personliga värden som är knutna till de aktiviteter som märks ut. Därför är sociotopkartans tillhörande rapport ett viktigt komplement.

Hur långt har de till sina favoritplatser?

De boende i Katthammarsvik har ofta mycket nära till något av de grönområden som de använder i sin vardag. De intervjuade personerna rör sig dock generellt mycket utomhus och nyttjar många olika platser vilket medför att vissa av dessa ligger längre från hemmet.

Hur långt de intervjuade personerna har till de platser som de besöker kan teoretiskt delas upp i verkligt avstånd och relativt avstånd. Det relativa avståndet beror på den egna, personliga känslan

av hur långt bort någonting befinner sig. Detta påverkas av hur lång tid det tar, vad det kostar och hur ansträngande det är att ta sig till en plats.¹² På vintern kan till exempel Östergarnsberget och Grogarnsberget för vissa upplevas som platser som ur en relativ synvinkel ligger långt borta. Till Grogarnsberget kan avståndet upplevas långt vintertid vid snö och när vägarna till platsen inte har plogats vilket gör att tidsåtgången och ansträngningen som krävs för att ta sig till området ökar i förhållande till hur det brukar vara. Östergarnsberget kan också det upplevas som svårare att ta sig till vintertid för vissa personer. Snön påverkar tillgängligheten också här vilket för exempelvis rullstolsbundna kan innebära att den plats som de kan besöka sommartid inte går att besöka året om. Det finns också många som tar sig upp på berget via en något krävande stig bakom Skolhuset. Om is lägger sig där på stenarna under vintern och de som vanligtvis använder den stigen blir tvungna att välja en annan väg medför det att Östergarnsberget i relativa mått förflyttas längre bort från Katthammarsvik.

Hur tar de sig vanligtvis till dessa platser?

Som beskrivs ovan har personerna som deltagit i studien ofta inte långt till de grönområden som de använder ofta. Det är därför vanligast att ta sig till fots till dessa platser. I de fall platsen ligger en bit bort från hemmet är det flera som använder sig av cykel som transportmedel, men det är också vanligt att åka med bil. Att färdas med bil är vanligare vintertid då det är kallt och halt att cykla, men bilen nyttjas också i ganska stor utsträckning på sommaren. Jag tror att den frekventa användningen av bilen kan bero på att många personer i Katthammarsvik har tillgång till bil vilket gör den till ett lättillgängligt bekvämt alternativ. Under vår, höst och vinter behöver den som tar bilen inte heller bekymra sig för att det inte ska finnas parkeringsplats vid den aktuella platsen.

Några av de intervjuade påpekar dock att många mindre vägar ofta är gropiga. Detta kan medföra att vissa istället väljer att gå eller cykla då bilåkandet blir mindre smidigt.

Ibland är det också så att själva transporten till platsen är en del av upplevelsen. Då är inte alltid bilen ett alternativ, även om den kan vara det. För den som vill uppleva dofter, ljud och ta in omgivningen i lugn och ro är cykel eller gång ofta att föredra. Ett annat sådant exempel utgör de personer som besöker platser till häst. I deras fall är också vägen till platser så som Östergarnsberget och Grogarnsberget en del av upplevelsen.

Vilka stråk använder de boende?

De stråk som flest personer i studien använder är Slingan, Ojsehagen och Amiralens väg.

Ojsehagen ligger nära många av de boende vilket gör det till en bekväm plats att gå till. Detta faktum syns tydligt för den som gör ett besök i skogen. Där finns många olika, vältrampade stigar att vandra på vilket bekräftar att området används mycket.

I direkt anslutning Slingan ligger inte så många bostadshus. Trots det är det många som kommer hit. Detta beror dels på att en hel del människor ändå väljer att ta sig hit vilket troligtvis beror mycket på att de som bor längs Jacob Häggs väg kan ta sig till Slingan via trevliga transportsträckor som inkluderas i promenaden, så som Amiralens väg. Att området används mycket har också att göra med att många av de personer som arbetar i Skolhuset i Östergarn har nära till platsen.

¹² Human Geography, Knox & Marston s. 19

Amiralens väg är ett populärt stråk eftersom det, som nämnts ovan, går att binda ihop med många andra välbesökta platser. Det ligger också centralt i samhället och är en plats med höga natur- och kulturvärden.

Katthammarsvik skiljer sig från tidigare sociotopkarteringar genomförda i serviceorter på Gotland. I de föregående kartorna har fokus legat mycket på vilka platser som används, medan sociotopkartan över Katthammarsvik beskriver betydligt fler stråk än platser. Detta beror delvis på att det bor färre personer i Katthammarsvik än i jämförelsevis Hemse och Slite, vilket är en bidragande faktor till att det i Katthammarsvik inte finns några allmänna parker att vistas i.

En annan orsak till att stråken är dominerande i Katthammarsvik kan ha en grund i att hela samhället egentligen går att beskriva som ett stort grönområde, men med en vild och skogig karaktär som inbjuder till vandring. Stränderna och bergen är till viss del ett undantag. Där är det vanligare att man uppehåller sig en längre tid på ett och samma ställe när man badar, har picknick, ser på utsikten eller utför liknande aktiviteter.

Upplever de boende att tillgängligheten till grönområdena är god?

Platserna i Katthammarsvik har bra tillgänglighet menar de boende.

De enda två platser som omtalas i samband med en något sämre tillgänglighet är dels Kattviken, som är svår att ta sig ner till och Hammaren där vissa upplever att den smala grusvägen är olämplig att parkera längs vilket medför att en del personer parkerar längre ut på udden på känslig mark ut naturvårdessynpunkt.

Skiljer sig favoritplatserna åt mellan män och kvinnor, barn och ungdomar?

Studien har inte visat några exempel på att olika områden besöks mer av antingen män eller kvinnor. Även vad gäller platserna vuxna och unga besöker är de i stor utsträckning de samma. Vad som skiljer sig åt till viss del är vilka personer som utför vilka aktiviteter på samma platser. Exempelvis används Östergarnsberget mycket till skidåkning av vuxna medan barn i större utsträckning åker pulka där. Ett liknande förhållande gäller vid piren där äldre personer föredrar att njuta av utsikten, medan barn tycker det är roligare att kasta stenar i vattnet.

Hur skiljer sig användningen av platserna åt mellan olika årstider?

Det är egentligen många i Katthammarsvik som använder samma platser under alla årstider, men till ibland olika ändamål. På sommaren används stranden mycket till bad och på vintern mycket till promenad. Men det är också en hel del personer som väljer att gå till andra områden än stranden på vintern, där det är mindre blåsigt och kallt.

Sommartid är det också vanligt att man tillbringar fler timmar utomhus. Då är det ofta förekommande att personer gör heldagsutflykter till stranden eller bergen, medan de på vintern är utomhus en kortare tid, och då de också rör sig mer. Det är inte lika bekvämt på vintern att vara stillasittande flera timmar längs stranden eller på bergen med fikakorg.

Referenser

Tryckta källor

- Gotlands Kommun. *Fördjupad översiktsplan för Östergarnslandet*. 1995. Stadsarkitektkontoret.
- Gotlands Kommun, Stadsarkitektkontoret. 2010. *Bygg Gotland. Översiktsplan för Gotlands kommun 2010-2025*. Antagen av kommunfullmäktige 2010-06-14 § 79. Region Gotland.
- Knox, Paul och Marston, Sallie. 2013. *Human Geography: Places and regions in global context*. Sjätte upplagan. Pearson Education.
- Statens Folkhälsoinstitut. 2009. *Grönområden för fler – en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa*. Östersund
- Stähle, A, red. 2002. *Sociotopkarta för parker och andra friytor i Stockholms innerstad - om metoden, dialogen och resultatet*. Stockholm stad, Stadsbyggnadskontoret och Gatu- och fastighetskontoret.

Elektroniska källor

- Andermo, Lennart. 2012. *Austargang. Led 2, Amiralens väg*. Östergarnslandet.com. http://ostergarnslandet.com/leder_pdf/led2.pdf
- Gotland.net 2013. *Katthamra Gård*. Gotlands Media. <http://www.gotland.net/plats/katthamra-gard>
- Hedeklint, Karin och Stålnacke, Johan. 2013. *Sveriges officiella statistik. Statistiska meddelanden: Småorter 2010*. Statistiska centralbyrån. http://www.scb.se/statistik/MI/MI0811/2010A01/MI0811_2010A01_SM_MI38SM1203.pdf
- Hedman, Kristin. 2010. *Sociotopkartering på den mindre orten*. SLU. http://stud.epsilon.slu.se/1114/1/hedman_k_100429.pdf
- Katthamra gård. 2013. *Historia på Katthamra Gård*. Katthamra.nu <http://www.katthamra.nu/index.htm>
- Tryggvadotter, Ingunn. 2013. *Östergarnsberget*. Länsstyrelsen, Gotlands Län. <http://www.lansstyrelsen.se/gotland/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/naturreservat/ostergarnsberget/Pages/index.aspx>

Muntliga källor

- Ahlgren, Berit; medlem i syföreningen. 2013. Telefonintervju, 5 december.
- Annebro, Eva; boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.
- Bendelin, Gunnar; företagare, boende i Katthammarsvik. Intervju, Katthammarsvik, 11 december.
- Cederborg, Staffan; företagare, boende i Katthammarsvik. Intervju, Katthammarsvik, 11 december.

Hellström, Magnus; kyrkoherde Östergarns församling. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 4 december.

Jonsson, Christer; medlem Östergarns Kulturförening. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.

Karlsson, Rolf; ordförande i Östergarn- Gammelgarn Hembygdförening. 2013. Telefonintervju, 5 december.

Karlsson, Sylvia; boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.

Lantz, Raket; boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 4 december.

Larsson, Josefine; medlem i Elimförsamlingen. 2013. Intervju, Visby, 9 december.

Larsson, Simon; boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Visby, 9 december.

Lindén, Leia; boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 4 december.

Lindén, Simone; boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 4 december.

Lundström, Tina, företagare, boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.

Pettersson, Maria, företagare, boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.

Sahlberg, Per-Olof; medlem i Elimförsamlingen. 2013. Intervju, Visby, 10 december.

Sundberg, Henrik; medlem Östergarns Kulturförening. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.

Sundberg, Jim; ordförande Östergarns Kulturförening. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.

Sundberg, Ulrika; boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.

Welin – Berger, Susanne; ordförande Östergarns Idrottsklubb. 2013. Intervju, Visby, 10 december.

Wigren, Peter; medlem i Östergarn- Gammelgarn Hembygdsförening. 2013. Telefonintervju, 6 december.

Östman, Maja; företagare, boende i Katthammarsvik. 2013. Intervju, Katthammarsvik, 2 december.

Bilaga 1 Tidplan, antal dagar

Planering	8
- Syfte, mål, bakgrund	2
- Tidplan	2
- Intressentanalys	1
- Kunskapsinhämtning	3
Kartframställning	1
Brukarvärdering	6
- Intervjuer kombinerat med workshop	5
- Intervjuer över telefon	1
Syntetisering	10
- Väga samman resultat	
- Analysering	
Totalt	24

Bilaga 2 Intervjufrågor/ workshop

Berätta om FÖP Östergarnslandet, Katthammarsvik som serviceort
Förtydliga att fokus i undersökningen ligger på året runt-boende
Fråga om ljudupptagning, fotografering

Namn, ålder på de deltagande.
Hur länge har ni bott här?
Varför har ni valt att bo här?

Vilka grönområden i Katthammarsvik brukar ni använda?
Skiljer det sig vilka områden ni använder på sommaren och på vintern?
Vad brukar ni göra där?
Hur ofta brukar ni gå dit?
Hur länge brukar ni vistas på platserna? Sommar/vinter.
Vad är det som är bra med de områden ni besöker?
Skulle platserna kunna förbättras på något sätt?
Vad är viktigt att bevara i områdena/ i Katthammarsvik?
Har de några brister eller är det något ni saknar?
Känner ni er trygga där? På dagen/kvällen.
Hur långt har ni till de områden ni brukar besöka oftast?
Hur tar ni er vanligtvis till de platserna?
Hur är tillgängligheten till platserna?
Hur viktiga är de här platserna för er?
Finns det några platser som ni undviker?
Om ni ska umgås med vänner/ familj, vilka platser går ni till då?
Vilka promenadstråk/motionsrundor brukar ni använda?
Rider ni någonstans eller vet ni var andra brukar rida?
Brukar ni använda utpekade vandringsstigar så som Amiralens väg? (Fler?)
Var går Katthammarsviks gräns/ var börjar och slutar Katthammarsvik enligt er?
Vad skulle man kunna utveckla i Katthammarsvik så att det blev mer attraktivt att bo och/eller besöka orten?
(Vilka grönområden brukar era barn använda?)
Specifika aktiviteter? Ex var brukar ni bada/motionera osv om detta inte nämns självmant.
Brukar ni vara något i området på udden söder om rökeriet? Skogen bakom nya äldreboendet?
(andra specifika platser?) (om dessa platser inte nämns av de intervjuade)

Till förening:

Använder ni några grönområden i föreningen?
Hur tar ni er till dem vanligtvis?
Vilka samlingslokaler har ni i föreningen?
Hur brukar ni ta er till dessa?
Vilka är fördelarna/nackdelarna med dessa platser ur föreningsperspektiv?

Bilaga 3 Sociotopvärden

Sociotopvärde

Bad

Vattenaktiviteter

Mötesplats

Sällskapslek

Motion

Kulturupplevelse

Naturupplevelse

Picknick

Cykling

Ridning

Skytte

Utsikt

Vila

Vinteraktivitet

Beskrivning

Bad

Båtliv, kajak,

Evenemang, mötesplats

Lek, Bollspel, park

Löpning, Motion, Promenad, stavgång

Kulturmiljö, kulturupplevelse

Naturupplevelse, fågelskådning, jakt

Picknick

Cykling

Ridning

Skytte

Utsikt, landform

Vila, lugn och ro

Skidor ,pulka

Teckenförklaring

Sociotopvärden

- Vattenaktiviteter
- Motion
- Sällskapslek
- Mötesplats
- Naturupplevelse
- Kulturupplevelse
- Utsikt
- Vila
- Picknick
- Vinteraktivitet
- Ridning
- Skytte

Stråk

- Motion och promenad
- Cykla
- Skidor

Sociotopyta

- Sociotopyta

Fastighetskarta

- Byggnader
- Åker
- Skog
- Vatten
- Öppen mark
- Vägar

